

UDK 314.74
81:39 (09)

Primljeno: 01. 11. 2020.

Stručni rad
Professional paper

Jelena Filipović, Ivana Ustamujić

SVEOBUH VATAN PRISTUP LITERARNIM I LINGVISTIČKIM ASPEKTIMA MIGRACIJA

***(Migrations: Literary and linguistic aspects, Ivo Fabijanić,
Lidija Štrmelj, Vesna Ukić Košta, Monika Bregović, eds.,
Peter Lang GmbH, 2019.)***

Za publikaciju koju predstavljamo koristimo termin kolektivna monografija, pre no zbornik, namerno, sa ciljem da naglasimo njen naučni i akademski značaj. Radovi u ovoj kolektivnoj monografiji predstavljaju izuzetno značajne doprinose temama kojima se bave: migracijama u književnim i (socio)lingvističkim istraživanjima. Ono što je još važnije, radovi svojim pristupima i metodološkim postupcima kao i dijahronom i sinhronom perspektivom, značajno podržavaju interdisciplinarnu istraživačku paradigmu, kao i savremene pristupe bazirane na kritičkoj analizi, uvažavanju širih socio-kulturnih i političkih tokova i estetskih kriterijuma, značajno se oslanjajući na tekovine postkolonijalnih teorija i savremenih studija interkulture i transkulture.

Monografija o kojoj je ovde reč tematski je podeljena na dva dela - književne i lingvističke aspekte - koji združenim snagama omogućuju čitateljima i čitaocima da dublje proniknu u razumevanje fenomena migracija i reperkusija koje taj fenomen donosi. Migracije, kao društveni fenomen kretanja ljudi iz jednog područja u drugo, koji sa sobom nosi geografske, političke i sociolingvističke promene, bile su, ali i nastavile da budu, deo ljudske svakodnevice, tako da nije nimalo iznenađujuće – šta

više je i poželjno – da dobijaju pažnju u akademskim istraživanjima i publikacijama.

U prvom delu monografije, koji se odnosi na književne aspekte u procesu razumevanja fenomena migracija, autorke i autori povezuju različite regione Evrope i sveta sa Velikom Britanijom. Istorijski potkovan, autorski radovi započinju temom migracije Nemaca početkom 18. veka, nastavljaju migracijama u Irsku iz Hrvatske, pitanjem rodne perspektive i sukoba između tradicije i katoličanstva irske žene, do analize književnog narativa Džona Osborna u kome su u fokusu društveni i politički aspekti izmeštanja (uključujući društvenu klasu i nacionalnu ideologiju), koja je praćena radom o Crnoj Madoni u hronotopu Velike Britanije u posleratnom periodu (50-te godine 20. veka) i razmatra konstrukciju hibridnih identiteta u mešovitim brakovima, ali i afirmaciju pojma *Englishness* kao konstrukta koji podrazumeva mnogo kultura, identiteta i stvarnosti, preispitujući u isto vreme temu purizma identiteta. U nastavku sledi tekst o formiranju škotskog identiteta crnkinje, nastalog pod direktnim i indirektnim uticajem migracionih putanja. Prvi deo monografije upotpunjuju i javna etnografija koja je rezultat umetničkih migracija, tema straha od migranata na evropskom tlu efektno predstavljena kroz analizu *Frankenstajna* Meri Šeli, analiza rodnih odnosa, etničkih i religijskih sukoba između Istoka i Zapada u subverzivnoj poeziji Amala Kasira, kao i prepoznavanje vrednosti drugog i drugačijeg u filmskom narativu o Amerikancima u Maroku te razmatranje konstrukta zamišljenog povratka iz egzila koji svoje protagoniste ostavlja razočarane i dezorijentisane. Generalno, radovi su veoma detaljni i kritičko-analitički orijentisani tako da čitalačkoj publici sa različitih meridijana nude višestrukost gledanja i tumačenja jasno reflektujući u identitete i ideologije koje živimo i kroz koje tumačimo realnost čiji smo deo.

Drugi deo monografije, posvećen lingvističkim aspektima migracija nudi čitav spektar novih tema, a opet, na neki način, sržno povezanih sa prvim delom. Započinje analizom intertekstualnosti u poznatim romanima iz različitih epoha autorke Virdžinije Vulf i autora Majkla Kaningema uz primenu IT alata za korpusnu obradu teksta. Savremeni pristup analizi teksta, odnosno kompjutersko dobijanje podataka, vodi ka lingvističkim zaključcima. Zatim, sledi poglavlje koje se bavi analizom narativa o migracijama u tekstu Šauna Tana *Dolazak* u kome se kroz tumačenje teksta na efektnan način prikazuje kako jezička barijera generiše izolaciju, strah i usamljenost. Ova osećanja su često neizostavni deo svakog migracijskog iskustva, u kom nepoznavanje jezika zemlje dolaska predstavlja razlog za isključenje iz društva i nemogućnost napretka u istom. Potom dolaze tekstovi posvećeni ulozi i statusu engleskog kao globalnog *lingua franca* u savremenom svetu lične i kolektivne, fizičke

i virtualne mobilnosti, i o ulozi engleskog kao *lingua franca* u učenju i nastavi u okviru projekta Erasmus akademske mobilnosti. I u ovom delu monografije pojavljuje se topos povratka domu (*homecoming*), ali iz perspektive kontra-narativa, odnosno alternativnih tumačenja vrednosti i značenja maternjeg i drugih jezika, višejezičnosti, očuvanja i/ili zamene jezika i multikulture koji stoje u direktnoj korelaciji sa konstrukcijom ličnog identiteta migranata, čija su iskustva analizirana kroz ekstenzivne intervjuje, odnosno na osnovu jezičkih biografija i literarnih narativa biografskog karaktera o povratku domu. Teme konstrukcije identiteta, odnosno njegove povezanosti sa maternjim jezikom, očuvanja istog ili zamene tog jezika drugim, jesu pitanja koja ne gube na aktuelnosti uprkos, ili možda baš zahvaljujući, činjenici da je fenomen migracija star koliko i sam ljudski rod.

U nastavku monografije, aktuelizirana su pitanja jezičkih kontakata na dijahronijskom planu koja se obrađuju u radu o semantičkim adaptacijama turcizama u jednom hrvatskom dijalektu, dok se pretposlednje poglavlje monografije bavi eksternim, sociolingvističkim faktorima jezičke promene, odnosno promene pod kontaktom u kojem migracije igraju ključnu ulogu. Ovaj rad obrazlaže i značaj uvođenja štampanog teksta krajem Srednjeg veka u proces inovacija u razvoju hrvatskog jezika. I konačno, poslednje poglavlje ovog dela monografije nudi uvid u savremene pristupe morfo-sintaksičkoj jezičkoj analizi i pokazuje da je i za teorijsku sintaksičku analizu neophodno u obzir uzeti momente kontakta u procesu formiranja akronima, a ne samo lingvističke faktore, poput jezičke ekonomije.

Svojom interdisciplinarnošću monografija poziva na razmišljanje i otvara nova pitanja, imajući u vidu različite uglove razmatranja i pogleda na ovu važnu i aktuelnu tematiku. Autorke i autori su svojim radovima upotpunili izučavanje fenomena migracija, koji prati ljudski rod od njegovog nastanka do danas. Jedna od neizostavnih podtema kada su u pitanju migracije, a koja se prožima kroz tekstove ove monografije, zasigurno jeste tema identiteta: reč je o identitetu onih koji dolaze u novu zemlju sa svojom kulturom i jezikom, ali i onih čiji se dotadašnji život menja budući da se prilagođava novoj i izmenjenoj stvarnosti u kojoj bi trebalo da je imperativ suživot sa pridošlim, obično drugim i drugačijim. Kada se tome dodaju aspekti religije, nacionalizma, ostataka kolonijalizma, purizma, odnosno ideje „čistog identiteta“ i jezičkih kontakata, potvrđuje se kompleksnost definisanja pojma *identitet*, naročito u njegovoj povezanosti sa migracijama.

Na osnovu svega predstavljenog, sa velikim zadovoljstvom zaključujemo da kolektivna monografija *MIGRATIONS: Literary and linguistic aspects* grupe urednika Ive Fabijanića, Ljilje Štrmelj, Vesne Ukić Košta i Monike Bregović nudi izuzetno

značajan doprinos savremenim interdisciplinarnim književno-teorijskim, sociolingvističkim, antropološkim i primenjenolingvističkim istraživanjima. Svoju čitalačku publiku ova će monografija naći ne samo u regionu već i na široj akademskoj sceni. Sigurne smo da će taj sveobuhvatni pristup koji donosi ova publikacija doprineti novim idejama.

Adresa autorica
Authors' address

Jelena Filipović
Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet
jelenafbgd@gmail.com

Ivana Ustamujić
Koledž ujedinjenog svijeta u Mostaru
ivana.boskovic@uwcmostar.ba